

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

İşçi sınıfının mücadele hedefleri

Eğitim Dizisi

- SOSYALİZM
- ÜTOPIK SOSYALİZM
- KOMÜNİZM
- PROLETARYA DİKTATÖRLÜĞÜ
- SOVYETLER

EĞİTİM DİZİSİ — 2

İŞÇİ SINIFININ MÜCADELE HEDEFLERİ

İŞÇİ SINIFININ MÜCADELE HEDEFLERİ

Yeni Dünya İçin Çağrı

Eğitim Dizisi — 2

BİRİNCİ BASKI: Ocak 1997

İKİNCİ BASKI: Haziran 2000

Özel Sayı: 21

Fiyatı: 750.000. TL.

Sahibi ve Yazışleri Müdürü: Aziz Özer

Yönetim Yeri ve Adresi:

Tom Tom Mahallesi Akarsu Sokak No: 6, Kat: 3

Beyoğlu - İstanbul

Tel: (0212) 244 59 19

Fax: (0212) 292 13 97

Yurtdışı Temsilciliği:

M. Demir

Frohlinger Str. 60

44577 Castrop-Rauxel

Deutschland

Tel: 02305/542846

Baskı: ASPAŞ Matbaası

İÇİNDEKİLER

Sosyalizm.....	5
Ütopik sosyalizm.....	9
Komünizm.....	13
Proletarya diktatörlüğü.....	19
Sovyetler.....	24

Sosyalizm

“Ya barbarlık, ya Sosyalizm!” şiarı, “Yeni Dünya İçin”in ilk sayısının kapağını süsleyen şiarıdır. “Yeni Dünya İçin”, yayın hayatında hep bugünkü emperyalist barbarlığın biricik alternatifi-
finin Sosyalizm olduğunu vurguladı. Burada tabii ki, “peki ama Sosyalizm nedir?” sorusu çıkıyor ortaya. Biz Sosyalizmden ne anladığımızı, bir dizi yazıda çeşitli vesilelerle açıklamaya çalış-
tık. Yazımızda, bir kez daha bizim sosyalizmden ne anladığımızı derli toplu olarak ortaya koyacağız.

Kavramın ortaya çıkışı: “Sosyalist” kavramı, ilk defa Kasım 1827’de İngiltere’de Owen taraftarlarının çıkardığı “Cooperative Magazine” adlı yayın organında, Saint Simon’un öğretilerini savunanlar için kullanılır. Marx ve Engels, 1848’de yazdıkları “Komünist Manifesto”da, kendilerinden önceki dönemde hakim olan sosyalizmi, kendi kurdukları “Bilimsel Sosyalizm”, ya da “Komünizm” akımından ayırır ve “ütopik sosyalizm”(*) olarak adlandırırlar.

Marx ve Engels’ten bu yana “Sosyalist” ve “Sosyalizm” kavramları esasta iki anlamda kullanılır:

1) İşçi sınıfının 19. yüzyılın başından itibaren gelişen sınıf hareketi Marx ve Engels tarafından yer yer “Sosyalist Hareket” olarak da adlandırılır.

Fakat bunun dışında Marx ve Engels sosyalist kavramını, daha çok kapitalizmi işçi sınıfının bakış açısından değil de, geri-
ci bir bakış açısı ile eleştiren öğretiler için kullanırlar. Böyle kullandıkları için de kendilerini –onlardan ayırmak için– Sosya-
list olarak değil, Komünist olarak adlandırırlar.

2) “*Kapitalist toplumun bağrından çıkıp geldiği biçimi ile komünist toplumun ilk evresi*” olarak Sosyalizm. (Bkz. Lenin, “Devlet ve Devrim”) Ki bugün, biz sosyalizm kavramını bu anlamda kullanıyoruz. Nedir bu toplumun özellikleri?

Bu toplum, önce bir bütün olarak, bir GEÇİŞ TOPLUMU'dur. Kapitalizmden, komünizme geçiş toplumu. (Burada Marx ve Engels'in kendilerinin "komünizm" in alt evresinden söz ederken, kendilerinin bu evreye de Sosyalizm adını vermediklerine dikkat çekmek isteriz. Bunun nedeni, yukardaki açıklamalarımızda vardır. Sosyalizm kavramı, Marx ve Engels'in yaşadığı dönemde, esasta Ütopik Sosyalizmi anlatmak için kullanılan bir kavramdı. Marksizm işçi sınıfı hareketi içinde hakim hale geldikten sonra, Sosyalizm ve Marksizm kavramları, sosyalizm ve komünizm kavramları içiçe geçti.)

Bu toplumun ilk önşartı, Marx ve Engels'in "Komünist Manifesto" adlı eserlerinde ortaya koydukları gibi, burjuvazinin iktidarının proleter devrimle yıkılması, onun yerine egemen sınıf olarak örgütlenmiş proletaryanın devletin, PROLETARYA DİKTATÖRLÜĞÜ'nün kurulmasıdır. Proletarya diktatörlüğü, kapitalizmden komünizme geçiş için atılacak ilk adım, olmazsa olmaz önşarttır.

Proletarya diktatörlüğü, burjuvaziye karşı proletaryanın elinde, amacı sonunda kendisine gerek bırakmamak olan bir savaş aracıdır. Proletarya diktatörlüğü devleti, süreç içinde sönp gidecektir. İktidara gelen proletarya, sınıf mücadelesi yoluyla, mümkün olan en kısa zamanda üretim araçları üzerindeki özel mülkiyeti kaldırır, tüm üretim araçları toplumsal mülkiyet haline dönüştürülür. Bu toplum için Marx, "Gotha Programı'nın Eleştirisi"nde şunları söylüyor:

"Üretim araçlarının ortak mülkiyeti üzerine kurulu ortaklık toplumu (orijinalde, "genossenschaftliche Gesellschaft": bunu "komünal toplum", "yoldaşlar toplumu" veya "kooperatif toplum" olarak da çevirmek mümkün. /ÇN) içinde, üreticiler ürünlerini değıştirmezler, aynı biçimde ürünler için kullanılmış emek. Burada bu ürünlerin DEĞER'i olarak, onların taşıdığı

maddi bir nitelik olarak da görünmez, çünkü şimdi kapitalist toplumun tersine, bireysel emekler artık dolaylı yollardan değil, doğrudan doğruya tüm (toplumsal /ÇN) emeğin bir parçası olarak vardır.

(...)

Burada sözkonusu olan, kendi temelleri üzerinde GELİŞ-MİŞ olan değil, tersine kapitalist toplumdan ÇIKIP GELDİĞİ biçimiyle bir komünist toplumdur; dolayısıyla ekonomik, ahlaki, düşünsel bütün bakımlardan, bağrından çıktığı eski toplumun izlerini üzerinde taşımaktadır.

(...)

Açıktır ki, burada uygulanan ilke, eşit olan değerlerin değiştirilmesi olduğu ölçüde, meta değişimini düzenleyen ilkenin aynısıdır. İçerik ve biçim değişmiştir, çünkü değişmiş koşullar altında artık hiç kimse emeğinden başka bir şey veremez ve öte yandan da bireysel tüketim araçları dışında hiçbir şey bireylerin mülkiyetine geçemez. Fakat bunların (tüketim araçlarının /ÇN) birey olarak ele alınan üreticiler arasında bölüşülmesi konusunda egemen ilke, eşdeğer metaların değişimindeki ilkenin aynısıdır; bir biçimdeki belli bir miktar emek, başka bir biçimdeki eşit miktarda emek ile değiştirilmektedir.

(...)

EŞİT HAK, burada hâlâ, ilke olarak, BURJUVA HAKTIR.

İlerlemeye karşın, EŞİT HAK, hala burjuva sınırlar içinde kalmaktadır. Üreticinin hakkı sunmuş olduğu emekle ORANTILIDIR; buradaki eşitlik ölçümün eşit bir ölçüt ile, emek ile yapılması olgusudur.

Fakat bu gibi kusurlar, uzun ve sancılı bir doğumdan sonra kapitalist toplumdan çıkıp geldiği şekli ile komünist toplumun birinci evresinde kaçınılmaz şeylerdir. Hukuk hiçbir zaman, toplumun ekonomik yapılanmasından ve onun koşullandırdığı

kültürel gelişmeden daha yüksek olamaz.” (“Gotha Programının Eleştirisi”, Almanca Marx-Engels-Werke cilt 4, sayfa 387-389; Türkçesi için bkz. Marks Engels Seçme Yazılar Cilt 3, sayfa 21-23, Sol Yayınları)

Bu geçiş toplumu, toplumun bütün üyelerinin çalışarak geçindiği; yeteneği ölçüsünde topluma katkıda bulunduğu ve toplumsal tüketim fonundan da, topluma yaptığı katkı ölçüsünde pay aldığı, bayrağında *“Herkes yeteneğine göre; herkese katkısına göre”* yazan toplumdur.

Üretim araçları üzerinde kişisel mülkiyet kaldırılmış olduğu için, ekonomik temelleri açısından bu toplum “komünal” bir toplumdur, komünizmin ilk evresi denmesinin en temel nedeni budur. Yine de komünizmin üst evresi ile arasında çok büyük, evet nitel farklılık olarak da nitelendirilebilecek farklılıklar vardır. (Bunun üzerinde “Komünizm”i açıklarken duracağız.)

(*) *Ütopik Sosyalizm ve bu akımın belli başlı temel temsilcileri hakkında bir dahaki sayımızın eğitim köşesinde bilgi vereceğiz.*

Ütopik Sosyalizm

Marksizm öncesi Sosyalizme, onun bilimsel olmayan hayalci (ütopik) niteliği nedeniyle, “Ütopik Sosyalizm” adı verilir. Ütopik Sosyalist akımların en temel özelliği, bunların toplumdaki eşitsizliği, haksızlığı görmeleri ve bunları ortadan kaldırmak istemeleri ve fakat toplumsal gelişme, proletaryanın doğrudan iktidarını mümkün kılan bir olgunlukta olmadığı için, kurucularının kafalarındaki hayalleri gerçeğin yerine koymaları idi.

“Ütopik Sosyalizm” kavramını ilk olarak Marx ve Engels, Komünist Manifesto adlı eserlerinde (1848) kullandılar. (Bkz. “Komünist Manifesto”. “Eleştirel-Ütopik Sosyalizm ve Komünizm” başlıklı bölüm, sayfa 141-145, Dönüşüm Yayınları, İstanbul, 1994.)

“Sosyalizmin Ütopyadan Bilime Gelişmesi” adlı eserlerinde Marx ve Engels, Ütopik Sosyalistlerin ortaya çıktığı ortamı (18. yüzyıl sonu-19. yüzyıl başları) şöyle anlatıyor:

“Bu dönemde fakat kapitalist üretim tarzı ve onunla birlikte burjuvazi ile proletarya arasındaki zıtlık henüz çok az gelişmiş durumdaydı. İngiltere’de henüz ortaya çıkmış olan büyük sanayi Fransa’da hiç tanınmıyordu. Fakat ancak büyük sanayi bir yandan üretim tarzını altüst etmeyi, onun kapitalist niteliğini ortadan kaldırmayı, kesin zorunluluk seviyesine yükselten çatışmaları geliştirir –ki bu çatışmalar, yalnızca onun yarattığı sınıfların değil, aynı zamanda onun yarattığı üretim güçlerinin ve değişim biçimlerinin de çatışmalarıdır–; diğer yandan da bu muazzam üretim güçlerinin bağrında bu çatışmaları çözecek araçları da geliştirir. Yani 1800 civarında yeni toplumsal düzenden kaynaklanan çatışmalar henüz oluşmakta idiler; aynı şey bunların çözümünün araçları için çok daha fazla geçerlidir. Paris’in yoksul kitleleri terör döneminde bir an iktidarı ele geçirip burjuva devrimini bizzat burjuvaziye karşı zafere dönüştürdüklerinde, bununla yalnızca o günkü şartlarda iktidar-

ların sürekliliğinin mümkün olmadığını ispatladılar. Bu yoksul kitleler içinden yeni bir sınıf olarak ayrılan proletarya henüz bağımsız siyasi eylem yeteneğinden yoksundu; kendi kendine yardım etme yeteneğinden yoksun, ezilen, acı çeken bir katman olarak en iyi halde dışardan kurtarıcı bekleyen, yukardan yardım edilmesi gereken bir durumdaydı.

Bu tarihi durum, Sosyalizmin kurucularını da belirledi. Kapitalist üretimin olgun olmayan seviyesine, olgun olmayan sınıf durumuna, olgun olmayan teoriler tekabül ediyordu. Gelişmiş ekonomik ilişkiler içinde henüz saklı duran toplumsal görevlerin çözümü, kafada yaratılmak isteniyordu. Toplum yalnızca kötülükler sunuyordu, bunların çözümü, düşünen sağduyunun görevi idi. Yapılan, toplumsal düzenin daha mükemmel bir biçimini keşfetmek ve bunu topluma dışardan propaganda yoluyla, mümkün olan yerde örnek deneylerle kabul ettirmektir. Bu yeni toplumsal sistemler en başından itibaren ütopya olarak kalmaya mahkumdular; ne ölçüde detaylandırılırlarsa, o ölçüde salt fantaziye doğru gelişme durumunda idiler.” (Marx-Engels Eserler cilt 19, sayfa 193-194, Almanca.)

Ütopik Sosyalizm akımının kurucuları Comte de SAINT SIMON (1760-1825), Francois Charles FOURIER (1772-1837) ve Robert OWEN'dir (1771-1858). Bunların üçünün teorileri arasında belli farklılıklar vardı. Ve fakat şu çıkış noktaları, üçünün teorisinde de aynıydı:

* İnsan doğası hakkında, şimdiye kadar söylenilenler yetersizdi. Yeni bir insan doğası, bilimi yaratılmak zorundaydı.

* İnsan davranışının bütün öteki yönlerini de belirleyen, sağduyu ve ahlak idi.

* Bilim, toplumsal uyumu sağlayacak sağduyu ve ahlakın ne olduğunu araştırmalı ve insanlar da buna uygun yaşamalı idi.

R. Owen, teorisini pratiğe de uygulamak için İngiltere'de New Lanark tekstil fabrikasını teorisine uygun olarak örgütle-

miş, üretimde elde edilen artı-değerin hemen tümünü işçilerin hayat şartlarını düzeltmek için kullanmaya yönelmiş, dönemin işçiler açısından en sağlıklı üretim koşullarını yaratmıştır. Onun bu örnekle diğer kapitalistleri ve tüm toplumu ikna etme çabaları boşa çıkmış, bu kez Amerika'ya göçerek, “New Harmony” isimli bir koloni oluşturmuştur. Kapitalist Üretim ve Tüketim Kooperatifleri'nin ilk örnekleri, Owencilerin kurduğu komünlerde yaşanmıştır. Özellikle kurucuları öldükten sonra, Ütopik Sosyalizm akımı giderek kendi içine kapalı, komün hayatı yaşayan, sınıf mücadelesinden bütünüyle kopuk yarı dinsel gruplara, tarikatlara dönüştü.

Ütopik Sosyalizm, kapitalist toplumun bir çok kötülüğünü doğru olarak tespit edip eleştirmesine, geleceğin Sosyalist toplumu ile ilgili bir dizi değerli düşünce geliştirmesine rağmen, bir bütün olarak ele alındığında idealistti, proletaryanın kurtuluşu açısından ele alındığında gerici idi. Bu gericilik, Marksizm ortaya çıktıktan sonra iyice belirginleşti.

Ütopik Sosyalizmin kimi öğeleri, bugün özellikle “hayatın anlamı” konusunda arayış içinde olanlar arasında yaygınlaşan kimi yeni dinler, tarikatlarda görülüyor. Andaki düzenin toplumu, insanlığı, dünyayı bir felakete sürüklediğini gören ve bundan çıkış arayan bir dizi insan, “kıyamet sonrası” daha iyi, eşitlikçi, ahlakçı bir yaşam vadeden kimi yeni peygamberlerin, tarikat şeflerinin peşinde koşuyor; kendilerini toplumdan soyutlayıp, kendi toplumlarını kurup, yaşıyor ve kıyameti bekliyor. Bunlar, kimi durumlarda toplu intiharlar, kimi durumlarda en son Japonya-Tokyo’da görüldüğü gibi, topluma karşı toplu cinayetlerle kendinden söz ettiriyor.

Tarihi olarak Ütopik Sosyalizm, Marksizm öncesinde, Sosyalizm tarihinde, toplumun gelişme seviyesine uygun olarak yaşanan zorunlu bir evre idi. Marksizm, Ütopik Sosyalizmde doğ-

ru olan, olumlu olan her şeyi aldı; onun gerici, idealist özünü red etti.

Marksizm ortaya çıktıktan sonra, Ütopik Sosyalizm artık çağdışı hale geldi. Bugün de hala yer yer Ütopik Sosyalizmin bazı düşüncelerinin yaşaması, onun çağdışılığını ortadan kaldırmıyor. Yalnızca, gerçek Sosyalizmin toplum içinde zayıfladığı oranda, hurafenin, fantazinin, dinin ve idealizmin daha bilmem kaç türünün güçlendiğini gösteriyor.

Komünizm

Sosyalizm kavramını açıklarken, onun “Komünizmin ilk evresi” olarak da adlandırıldığını belirtmiştik. Burada Komünizmin ne olduğu, onun Sosyalizm ile ne farkları olduğu üzerinde duracağız.

Komünizm kavramı, 1830’ların ortalarında Paris’teki kimi devrimci işçi örgütlerinin kendilerine verdikleri addı. Marx ve Engels’ten bu yana Komünizm kavramı birbiriyle bağ içinde olan iki anlamda kullanılır.

Birincisi: Kapitalist toplumda işçi sınıfının devrimci hareketine Komünist Hareket, bu hareketin öncü partisine Komünist Partisi denir. İşçi sınıfı hareketi içinde en tutarlı, sonuna kadar devrimci olan ve hareketin yalnızca andaki çıkarlarını değil, gelecekteki çıkarlarını da savunan ve andaki sorunlara sonal hedef açısından yaklaşan kesimdir “Komünist Hareket”. O, bu nitelikleri nedeniyle bütün hareketin öncüsüdür. Fakat Komünist Hareketin bizzat kendisinin de bir öncüye, hareketin en bilinçli, en fedakar kesimlerini içinde örgütleyen bir müfreze, Komünist Partisine ihtiyacı vardır.

Birinci Dünya Savaşı’na kadar Komünizm kavramı, Sosyalizm kavramı ile içiçe ve eş anlamlı kullanıldı. Birinci Dünya Savaşı içinde sosyal-demokrat ve Sosyalist isimli partilerin büyük çoğunluğunun yozlaşması, “kendi” hakim sınıflarının kuyruğuna açıkça takılması sonucu, Sosyalizm-Komünizm kavramları birbirinden kesin olarak ayrıldı. İşçi sınıfının devrimci hareketi –Sosyalist, ya da sosyal-demokrat olarak anılan reformist hareketin tersine– artık yalnızca Komünist kavramıyla anılmaya başlandı.

İkincisi: İşçi sınıfının, burjuvaziye karşı sınıf mücadelesiyle oluşturacağı üretim araçları üzerindeki ortak/kamusal mülki-

yete dayalı toplumsal düzenin üst evresine verilen ad. Burada, esas üzerinde duracağımız anlam budur.

Marx, daha 1844'deki “**El Yazmaları**”nda Komünizm’i “*özel mülkiyetin ortadan kaldırılmasının olumlu ifadesi olan mülk ortaklığı*” olarak niteler. Komünizm Marx’ta en başından itibaren insanın birey olarak özgürlüğünün uç noktasına vardığı toplum düzenidir.

Ancak “mülk ortaklığı”, ya da üretim araçları üzerinde özel mülkiyetin kaldırılması, üretim araçlarının kamu mülkiyetine geçirilmesi, Komünizm için ekonomik ön şart olmasına rağmen, yeterli değildir. Çünkü Komünizmin alt evresi olan Sosyalizmde de “mülk ortaklığı” vardır. Komünizmi, Sosyalizmden ayıran bir dizi özellik vardır. Bunlara bakalım:

“**Komünist Manifesto**”da Marx ve Engels, toplumsal gelişmenin belli bir noktasında ulaşılacak toplumu, “*Bir kişinin özgür gelişiminin, herkesin özgür gelişiminin şartı olduğu bir toplum*” (*Komünist Partisi Manifestosu, sayfa 132, Dönüşüm Yayınları 1994*) olarak adlandırırlar.

Burjuvazinin Komünizmi her zaman bireysel özgürlükleri ortadan kaldıran, bireyi kollektif içinde eriten bir düzen olarak tanıttığı bilindiğinde, Marx ve Engels’in daha 1848’de ortaya koyduğu ve kişinin özgürlüğünü toplumun özgürlüğünün şartı gören yaklaşımın kavranması belirleyici önemdedir. Marx ve Engels, özgürlükten “zorunluluğun kavranması”nı anlarlar. Zorunluluk kavrandığı ölçüde, ona uygun davranma, kavranan zorunluluk doğrultusunda bilinçli edim, artık zorunlu değil, özgür edim haline gelmiştir.

Eğer bir insan kendini –diyelim ki toplumsal mülkiyete zarar vermeme kaygısı ile– bilinçli olarak sınırlıyorsa ve bunu dıştan hiçbir zorlama olmadan yapıyorsa, o insan özgürdür. Onun özgür olmadığını söylemek, özgürlüğün ne olduğunu kavramamaktır.

Bu bağlamda, henüz kapitalizmden çıkıp geldiği biçimiyle, “mülk ortaklığı” toplumunda, yani Sosyalizmde özgürlük, Komünist topluma göre çok sınırlı –tabii ki giderek genişleyen biçimde– olacaktır. Önce, eski toplumda hakim sınıf konumunda olup da, bu yerlerini koruma mücadelesi verenlere karşı, çok katı bir diktatörlük uygulanmak zorundadır. Küçük üretime, ticarete vb. belli bir süre göz yumulmak zorunda kalınacağından, buradan yeni bir burjuvazi türememesi için belli özgürlük kısıtlamalarına gidilmek zorunda kalınacaktır. Bunun ötesinde Sosyalist toplumun insanı –emekçisi de– kapitalist toplum içinde yetişmiş insanlar olarak genelde burjuva düşüncelerini, örf ve adetlerini vb. yaşatmaya devam edecekler; yeniliğe, devrime karşı direnişler çeşitli biçimlerde gelişecektir.

Sosyalist toplumda kişinin özgürlüğünün sınırı, henüz tek tek kişilerin kendileri tarafından bilinçli olarak belirlenme durumunda olmayacak, dıştan yasalarla vb. dikte edilmek durumunda olacaktır. Bu noktada Komünizmin alt evresi ile üst evresi arasında nitel bir farklılık söz konusudur. Kuşkusuz birinden diğerine geçiş, çok uzun bir süreç işidir.

Marx ve Engels, geleceğin Komünist toplumunun nasıl olacağı konusunda tasvirlerinde kendilerini sınırlamışlar, bu konuda yalnızca ilkesel olarak, bu toplum ile –daha yakın planda mümkün olan– Sosyalist toplum arasındaki farkları kabaca belirtmekle yetinmişlerdir.

“Gotha Programının Eleştirisi” bu konuyu “en geniş” tartıştıkları eserdir. Orada üst evre konusunda şu tespitler yapılmaktadır:

“Komünist toplumun daha yüksek bir evresinde BİREYLERİN İŞ BÖLÜMÜNE KÖLECE BOYUN EĞMESİNİN VE ONUNLA BİRLİKTE DE KAFA EMEĞİ İLE KOL EMEĞİ ARASINDAKİ ZİTLİĞİN ORTADAN KALKMASINDAN (kaybolmasından İÇİN) sonra; ÇALIŞMANIN YALNIZCA GEÇİN-

*ME ARACI OLMAKTAN ÇIKIP, YAŞAMIN BİRİNCİL GE-
REKSİNMESİ HALİNE GELMESİNDEN sonra, BİREYLERİN
HER YÖNÜYLE GELİŞMESİNE BAĞLI OLARAK ÜRETİCİ
GÜÇLERİN DE BÜYÜMESİ VE KOLLEKTİF ZENGİNLİK
KAYNAKLARININ GÜRÜL GÜRÜL FIŞKIRMASINDAN son-
ra, ancak o zaman burjuva hukukunun dar ufukları tümüyle
aşılmış olacak ve toplum bayraklarına şunu yazabilecektir:
"Herkes yeteneğine göre, herkese gereksinimine göre!"* (Bkz.
Marx-Engels Seçme Yapıtlar 3, sayfa 23, Sol Yayınları, 1Çevi-
rideki düzeltmeler ve büyük harfle yazımlar bize ait.)

Burada Komünist toplumun temel şiarı ve bunun önşartları konuluyor. Komünist toplumun da, onun üyelerinden beklediği, herkesin "yeteneğine göre" toplumsal zenginliğe katkıda bulunmasıdır. Bu bağlamda Sosyalist toplumla Komünist toplum arasında bir fark yok gibi görünmektedir. Çünkü bilindiği gibi, Sosyalist toplum da bütün üyelerinden yeteneği ölçüsünde katkı talep etmektedir. Komünist toplumun bu noktada Sosyalist toplumdan farkı, onda bireylerin iş bölümüne kölece bağlılığının, onunla birlikte kafa emeği ile kol emeği arasındaki zıtlığın ortadan kalkmış olmasıdır, bir. Bu ne demektir ve bu nasıl gerçekleşir ?

"İş bölümüne kölece bağlılık"ın temellerinden biri, toplumda bireylerin eğitim düzeyleri arasındaki farklılıktır, eğitim konusunda şans ve fırsat eşitliğinin yokluğudur. Bunun sonucunda seçilen "meslek"ler, gerçekten eğilim duyulan meslekler, yeteneğe uygun meslekler vb. değil, imkanların izin verdiği meslekler olmaktadır. Bu toplumda aynı zamanda daha fazla eğitim gerektiren meslekler, "kafa emeği"nin daha fazla olduğu meslekler, daha az eğitim gerektiren "kol emeği"nin yoğun ve esas olduğu mesleklere göre daha değerli olmakta ve kafa-kol emeği arasında bir zıtlık ortaya çıkmaktadır.

Komünist toplumda bu zıtlık ortadan kaldırılmış olacaktır. Eğitim herkese eşit şartlarla sunulacağından, “meslek” seçimi doğrudan doğruya kişinin özgür iradesi ile “yeteneğine en uygun” mesleğin özgürce seçilmesi biçiminde olacaktır. Böyle bir durumda artık “yeteneğine göre” katkı, Sosyalist toplumda olduğundan çok daha verimli ve bütünüyle değişik olacaktır.

Diğer yandan, Sosyalist toplumda henüz bir yaşam aracı olan çalışma, Komünist toplumda yaşam aracı olmaktan çıkacak, yaşamın birincil gereksinmesi haline gelecektir. Sosyalist toplumda çalışabilir durumda olup da çalışmayana ekmek yoktur! Bu toplum herkese, topluma yaptığı katkı ölçüsünde verir. Topluma katkıda bulunabilir durumda olup da bulunmayana bu toplum hiçbir şey vermez. Onu bu şekilde çalışmaya zorlar.

Sosyalist toplumun tersine, Komünist toplumun ürünleri, zenginliği paylaşma ilkesi, katkıya göre değil, ihtiyaca göredir. Bu toplum, kişilerin bu topluma yaptığı katkıdan bağımsız olarak her üyesine onun ihtiyacı kadar verir. Herkes katkısından bağımsız olarak ihtiyacına göre alabilecek durumda ise, insanların çalışmaya “zorlayacak” olan nedir? Bu sorunun içinde, aslında çalışmanın bir ihtiyaç değil, bir zorunluluk olduğu, geçinme aracı olduğu, insanların isteyerek değil, geçinmek için çalıştığı varsayımı yatmaktadır. Bu varsayım, bugünün gerçekliğinin ve yarının Sosyalist toplum gerçekliğinin ifadesidir. Ve fakat Komünist toplumun gerçekliği, bu gerçeklikten değişik olacaktır.

Komünist toplumun bireyleri çalışmak için hiçbir dış zora ihtiyaç duymayacaktır. Çünkü bu insanlar için toplumun zenginliğin artırılmasının, tek tek bireylerin zenginliğinin artırılması olduğu ve bunun için herkesin yapabileceğinin en fazlasını yapması gerektiği, dıştan bir zorlama olmadan hayatlarının bir parçası haline gelmiş bir gerçekliktir. Bu yeni insanlar için, çalışma artık bir yük olmaktan çıkmış, bir zevk haline gelmiştir. Bu yeni insanların her biri, her yönü ile gelişmiş, onlarca mesleği mü-

kemmel yapabilecek eğitime, bilgi birikimine sahip, yeteneğine en uygun alanda topluma bilinçli olarak, hiçbir dış zorlama olmaksızın en büyük katkıda bulunan insanlardır. Bu insanlar, ihtiyacını kendi belirleyen, toplumdan kendi belirledikleri ihtiyaç ölçüsünde alan insanlardır. Yine hiçbir dış zorlama olmadan ihtiyacından fazla alma imkanı olduğu halde, bunu yapmayan insanlardır.

Kuşkusuz böyle bir toplum, olağanüstü ölçüde zengin bir toplum olmak zorundadır. *“Kollektif zenginlik kaynaklarının gürül gürül fışkırdığı bir toplum”* olmalıdır. Bugün üretici güçlerin gelişmesinin, üretimin bilimsel-teknik temellerinin boyutları ve vardığı yer gözönüne alındığında, bu bilimsel-teknik temelin doğru kullanılması halinde, bütün dünya için *“kollektif zenginlik kaynaklarının gürül gürül fışkırdığı bir toplum”* mümkündür.

Komünizmin bilimsel-teknik-ekonomik temeli, onun objektif şartları, bugün her zamankinden daha olgun ve uygundur. Dünyayı bugün bütün emekçiler için gerçek bir cennet haline getirmek mümkündür. Eğer buna rağmen, dünya, emekçiler için bir cehennemse, bu, Komünizmin objektif olarak mümkün olmamasından değil, kapitalistler dünyayı yalnızca kendileri için bir cennet olarak tutmak istediklerinden geliyor.

Komünizm, gerçekte Alman Komünist şair Brecht’in dediği gibi, *“akla uygun olandır”, “gerçekleştirilmesi zor görünen basittir”...*

Proletarya diktatörlüğü

Marksist-Leninist devrim teorisinin en önemli, en özsel öğretilerinden biri, kuşkusuz proletarya diktatörlüğü ile ilgili olanıdır. Hatta proletarya diktatörlüğü ile ilgili öğreti onca önemlidir ki, Lenin bu öğretiyi ve onun pratik sonucunu savunmayanın Marksist olarak adlandıramayacağını belirtir:

“Ancak sınıf mücadelesinin kabulünü PROLETARYA DİKTATÖRLÜĞÜ’nün kabulüne kadar genişleten kişi bir Marksisttir. Marksisti sıradan küçük (ve de büyük) burjuvadan en derin şekilde ayırt eden şey işte budur.” (Lenin, Devlet ve Devrim, Leninizm Defterleri, 3. Defter, sayfa 45, İnter Yayınları, Eylül 1990, İstanbul)

Hal böyle olduğu için de, gerek teoride ve gerekse pratikte Marksizm-Leninizm’e gelen saldırıların en fazla yoğunlaştığı alan proletarya diktatörlüğü ile ilgili alandır. Burjuvazinin savunucuları, burjuva diktatörlüklerini demokrasi olarak, proletarya diktatörlüğünü ise demokrasinin düşmanı olarak göstermektedirler. Gerçekte ise proletarya diktatörlüğü, sömürücü toplumlarda sömürülen büyük yığınlar açısından, işçiler ve diğer emekçi sınıf ve katmanlar açısından en geniş demokrasiyi sağlayan rejimdir.

Gerçek bir proletarya diktatörlüğü, işçi sınıfının bütün emekçi sınıflarla sıkı bir ittifak içinde bizzat iktidarda olduğu siyasi rejimin adıdır. Diktatörlük yalnızca sömürücü sınıflar için, onların üzerinde bir diktatörlüktür. Tam da bu yüzden, bütün dünyada burjuvazinin tüm savunucuları gerçek proletarya diktatörlüğünü öcü gibi görüp, gösterirler. Proletarya diktatörlüğünün ne kadar “insanlık düşmanı”, ne kadar “demokrasi düşmanı” vb. olduğunu göstermek için, onbinlerce burjuva bilim adamı, propagandisti, gazetecisi, sanatçısı vs. seferber edilir.

Burjuvazinin ideolojik saldırıları, 1990'larda çöken "Doğu Bloku"ndaki revizyonist iktidarların pratik tavırları ile birleşince, proletarya diktatörlüğü, bu ülkelerdeki sosyal-faşist rejimlere verilen ad olarak tanınmış, geniş emekçi kitleler için çekiciliğini yitirmiştir. Proletarya diktatörlüğü kavramı, bugün hâlâ sosyalizm adına konuşan bir dizi güya sosyalist ve "Komünist" Partinin programından çıkarılmıştır.

Nedir proletarya diktatörlüğünün temel özellikleri?

Marksizmin kurucuları Marx ve Engels'e göre, proletarya diktatörlüğü, kapitalizmden komünizme geçiş toplumunun siyasi örgütlenmesinin adıdır. Onlar "**Gotha Programının Eleştirisi**" adlı eserlerinde şöyle diyorlar:

"Kapitalist toplumla komünist toplum arasında, birinin diğerine devrimci dönüşüm dönemi vardır. Buna bir de siyasi dönüşüm dönemi tekabül eder ki, bunun devleti PROLETARYA-NIN DEVRİMCİ DİKTATÖRLÜĞÜ'nden başka bir şey olmaz." (Leninizmin Defterleri, 3. Defter, sayfa 39)

Burada geçiş dönemi toplumunun siyasi örgütlenmesinin en temel aracı olarak devletin öne çıkarıldığını görüyoruz. Fakat, devlet gerçekte eski burjuva devlet aygıtını alıp kullanan bir devlet değil, hem amacı hem de yapılanması ile eski burjuva devletinden kökten ayrı yeni tipte bir devlet proletarya diktatörlüğünün en temel aracıdır. Kuşkusuz geçiş toplumunun siyasi örgütlenmesinde tek araç devlet değildir. Bunun yanında proletarya diktatörlüğünün de öncü örgütü durumunda olan, işçi sınıfının siyasi partisi; emekçi kitlelerin kitle örgütleri, üretimi düzenleyen örgütler vb. belirleyici rol oynarlar. Tarihteki ilk proletarya diktatörlüğü deneyimini, Paris Komünü'nü değerlendiren Marx ve Engels şu tespitleri yaparlar:

"Komün en başından itibaren iktidarı ele geçiren işçi sınıfının eski devlet aygıtı ile işleri sürdüremeyeceğini; bu işçi sınıfının eğer henüz yeni ele geçirdiği iktidarı kaybetmek istemi-

yorsa bir yandan eski, şimdiye dek kendisine karşı kullanılmış olan baskı aygıtını ortadan kaldırmak, diğer yandan da fakat kendini kendi vekilleri ve memurlarından da, onları, hiç istisnasız, her an geri çağrılabilir ilan ederek, korumak zorunda olduğunu kabul etmeye mecburdu. (...) Şimdiye kadarki bütün devletlerde kaçınılmaz olarak yaşanan devletin ve devlet organlarının toplumun hizmetçilerinden, toplumun efendilerine dönüşmesi olgusuna karşı Komün iki şaşmaz araç kullandı: O birincisi tüm yürütme, yargılama, eğitim görevlilerini, bu işlerle ilgili olan herkesin genel oy hakkı temelinde seçim yoluyla iş başına getirdi. Seçenler, seçtiklerini her an geri çağırma hakkına da sahipti. İkinci olarak da o, yüksek, alçak tüm hizmetler için, diğer işçilerin aldığı ücreti ödedi.” (“Fransa’da İç Savaş” adlı eserin girişinden, Marx-Engels Eserler Cilt 17, sayfa 673)

Burada “yeni tipte devlet” düşüncesi açıkça ifade edilmiştir. Ve yeni tipte devletin bazı özellikleri (memurların seçimle iş başına gelmesi; memur maaşlarının işçi ücreti seviyesinde olması) vurgulanmıştır. “Yeni tipte devlet” düşüncesi, proletarya diktatörlüğünün hedefi, amacı ile de doğrudan ilintilidir:

Proletarya diktatörlüğü, kendinden önceki bütün diktatörlüklerden ayrı olarak, kendini sürekli kılmayı değil, kendini, kendisi ile birlikte her türlü diktatörlüğü gereksiz hale getirmeyi amaçlayan, sınıfsız yepyeni bir topluma geçiş toplumunun aracı olan bir diktatörlüktür. Marx bu bağlamda kendisinin yeni olarak yaptığının:

“1. SINIFLARIN VARLIĞININ, sadece ÜRETİMİN BELİRLİ TARİHSEL GELİŞME AŞAMALARINA BAĞLI OLDUĞUNU; 2. Sınıf mücadelesinin zorunlu olarak PROLETARYA DİKTATÖRLÜĞÜNE götürdüğünü; 3. Bu diktatörlüğün kendisinin, sadece BÜTÜN SINIFLARIN ORTADAN KALKMASINA

VE SINIFSIZ bir TOPLUMA GEÇİŞİ oluşturduğunu kanıtlamak” (Leninizm Defterleri, 3. Defter, sayfa 44) olduğunu belirtir.

Amacı, son çözümlemede, kendine de ihtiyaç bırakmamak olan bir diktatörlüğün bütün çabaları, en başından itibaren, bu amaç için iktisadi ve kültürel şartların yaratılması doğrultusunda işçi sınıfının ve diğer emekçi kitlelerin mücadelesinin örgütlenmesine yönelmek zorundadır. Proletarya diktatörlüğü öğretisini Marx ve Engels’ten devralıp savunan ve geliştiren Lenin, bu bağlamda şöyle der:

“Proletarya diktatörlüğü, eski toplumun güçlerine ve geleneklerine karşı inatçı bir mücadele, kanlı ve kansız, şiddetli ve barışçıl, askeri ve iktisadi, eğitsel ve yönetsel bir mücadeledir.” (Lenin, Devlet ve Devrim, Leninizm Defterleri, 3. Defter, sayfa 42)

“Proletarya diktatörlüğü, sınıf mücadelesinin sona ermesi değil, bilakis onun yeni biçimler altında sürdürülmesidir. Proletarya diktatörlüğü muzaffer olmuş ve siyasi iktidarı ele geçirmiş olan proletaryanın, yenilmiş ama yok olmamış, ortadan kalkmamış ve direniş göstermekten vazgeçmeyen burjuvaziye karşı, direnişini artıran burjuvaziye karşı sınıf mücadelesidir.” (age, sayfa 49)

Proletarya diktatörlüğünün biçimleri tabii ki içinde yaşanan geçiş toplumunun somut şartlarına göre değişir. Fakat proletarya diktatörlüğünü proletarya diktatörlüğü yapan öz değişmez: Burjuvazi üzerinde topyekün diktatörlük, burjuvaziye karşı sınıfsız toplum için sınıf mücadelesinin örgütlenmesi...

“Kapitalizmden komünizme geçiş döneminin siyasi örgütlenmesi”nin nasılı ve sorunları konusunda, 72. günlük Paris Komünü deneyimi –proletaryanın aslında henüz iktidarı elde uzun süre tutacak olmadığı bir dönemde, “göğü fethetme ruhuyla”

gerçekleştirdiği ve burjuvazinin bir katliamı ile sonuçlanan bu deneyim– yeterli veri sunamazdı. Paris Komünü’nden ancak çok genel dersler çıkarmak mümkündü. Örneğin burjuvazinin devlet aracının alınıp kullanılamayacağı, mutlaka paramparça edilmesi gerektiği, kurulacak devletin yeni tipte bir devlet olması gerektiği vb. gibi. Marx ve Engels bu genel dersleri çıkardılar.

Rusya’da 1917 Büyük Sosyalist Ekim Devrimi’ne önderlik eden Bolşevikler, proletarya diktatörlüğünün genel öğretilerini kendi devrimleri içinde sınamak ve geliştirmek fırsatını yakaladılar. Rusya’da iktidarı ele geçiren proletarya, tek ülkede devrimi sürdürmek, sosyalizmi inşa etmek, Komünizme giden yolu tek ülkede de olsa açmak göreviyle karşı karşıya kaldı.

Bu, teoride (en azından 1916’ya kadar) öngörülmeyen yeni bir durumdu. Proletarya diktatörlüğünün somut sorunları konusunda dünya proletaryasının elindeki en önemli deneyim, Lenin ve Stalin önderliğindeki Sovyetler Birliği’nin deneyimidir. Bu deneyimde her şeyden önce “Kapitalizmden Komünizme Geçiş Dönemi”nin teoride öngörülenden çok daha uzun bir dönemi kapsayacağı, çok daha zorlu olacağı, bu geçiş döneminin kendi içinde de değişik evrelere sahip olduğu, herbirinin kendine has öne çıkan görevleri olduğu görülmüştür. Marx’ın Komünizmin alt evresi olarak adlandırdığı “Sosyalizm”de, etrafı düşman bir ortamla çevrili bir proletarya diktatörlüğü devletinin, proletaryanın iktidarını sürdürebilmek için kendisini güçlendirmek zorunda olduğu, vb. Stalin tarafından ortaya kondu.

Revizyonistler daha sonra, proletarya diktatörlüğü öğretisini iğdiş ettiler. ÇKP ve AEP önderliğinde bu alanda teorinin çarpıtılmasına karşı verilen mücadelede de belirleyici hatalar yapıldı. Bu gelişmeler üzerinde Eğitim Köşesi’nin başka yazılarında duracağız.

Sovyetler

Devrim ve Devrim Tipleri adlı broşürümüze baktığınızda (Eğitimin Dizisi —3) ele aldığımız Sosyalist Devrim, var olan burjuva devletini parçalayarak, yerine yeni bir iktidar, işçi sınıfının iktidarını geçireceğini; PROLETARYA DİKTATÖRLÜĞÜ'nün sosyalist iktidar olduğunu ortaya koyduk. Bu yazımızda, Proletarya Diktatörlüğü'nün biçimini, proleter devletin nasıl örgütleneceğini, onun burjuva devlet örgütlenmesinin en gelişmiş biçimi olan parlamenter demokrasiden farkının ve ona üstünlüğünün ne olduğunu ortaya koyacağız.

Proletaryanın dünyada —kısa süreli de olsa— ilk defa iktidarı ele geçirdiği ilk alan PARİS KOMÜNÜ'dür. 1871 Mart'ında Paris proletaryası ayaklanarak iktidarı ele geçirmiş, 72 gün sonra Fransız ve Prusya burjuvazisinin ortak saldırısı sonucu Paris Komünü yıkılmıştır. Bu 72 günlük ilk iktidar deneyimi proletaryaya zengin dersler sunmuştur.

Paris Komünü, en başta, iktidara gelen işçi sınıfının var olan devlet aygıtını ele geçirip onu kullanamayacağını; var olan burjuva devlet aygıtının en küçük hücrelerine kadar parçalanmasının zorunlu olduğunu pratikte göstermiştir.

Marx, "Fransa'da İç Savaş" adlı yapıtında yayınlanan "Uluslararası İşçi Birliği Genel Konseyi Çağrısı"nda, Birinci Enternasyonal'in Yürütme Kurulu adına Komün'ü değerlendirir. O, bu bağlamda şunları söyler:

"18 Mart sabahı Paris şu gökgürültüsüyle uyandı: Vive la Commune! Peki ama Komün, burjuva sağduyusunu böyle te-dirgin eden bu sfenks nedir?"

«Başkent Proleterleri», diyordu 18 Mart günlü bildirgesinde Merkez Komitesi, «yönetici sınıfların güçsüzlük ve döneklilikleri ortasında, onlar için kamu işlerinin yönetimini ele alarak du-

rumu kurtarma zamanının gelmiş bulunduğunu anlamışlardır.»

Ama işçi sınıfı mevcut devlet makinesini olduğu gibi almak ve onu kendi amaçları için kullanmakla yetinemez.

Toplumsal çok üstünde durur gibi görünen devlet iktidarı, gene de bu toplumun en büyük rezaleti ve aynı zamanda onun bütün kokuşmuşluğunun yuvasıydı. ...

İmparatorluğun doğrudan antitezi Komün oldu. Şubat Devrimi'nin, Paris proletaryası tarafından kendisiyle ilan edilmiş bulunduğu "Sosyal Cumhuriyet" çılgılığı, sadece sınıf egemenliğinin monarşist biçimine değil, ama sınıf egemenliğinin kendisini kaldıracak bir cumhuriyet için duyulan belirsiz bir özlem-den başka bir şeyi dile getirmiyordu. Komün, bu cumhuriyetin olumlu biçimi oldu.

Komün'ün ilk kararnamesi, sürekli ordunun ezilmesi ve onun yerine silahlanmış halkın geçirilmesi oldu.

Komün, Paris'in çeşitli ilçelerinden genel oy hakkıyla seçilmiş Belediye Meclisi üyelerinden kurulmuştu. Bunlar sorumlu ve her an görevden geri alınabilirdiler. Komün üyelerinin çoğu, doğal olarak işçilerden ya da işçi sınıfının tanınmış temsilcilerinden oluşuyordu. Komün, parlamenter değil, tersine aynı zamanda hem yasayan ve hem de yürüten, faal bir kurum olacaktı. Şimdiye dek merkezi hükümetin bir aleti durumunda olan polis, siyasal özniteliklerinden hemen arındırılarak, Komün'ün sorumlu ve her an görevden alınabilir bir aleti durumuna dönüştürüldü. Yönetimin öbür alanlarındaki memurlar için de aynı şey oldu. Komün üyelerinden başlayarak en alta kadar kamu görevi işçi ücreti karşılığı görülecekti. Yüksek devlet görevlilerinin kullanma hakları ve temsil ödenekleri bu yüksek görevlilerin kendisiyle birlikte ortadan kalktı. Kamu hizmetleri,

merkezi hükümetin yordakçılarının özel mülkiyeti olmaktan çıktı. Sadece belediye yönetimi değil, ama o güne dek devlet tarafından yürütölmüş olan tüm inisiyatif Komün'ün eline geçti.

Eski hükümetin maddi iktidar aletleri olan sürekli ordu ve polis bir kez kaldırıldıktan sonra, Komün manevi baskı aletini «rahiplerin iktidarını» kırma işine girişti; varlıklı kurumlar oldukları ölçüde, tüm kiliselerin dağıtılması ve kamulaştırılması kararnamesini çıkardı. Rahipler, öncelleri olan havariler gibi, müminlerin sadakalarıyla yaşamak üzere, özel yaşamın dünya işlerinden dingin elçekmişliğine gönderildiler. Öğretim kurumlarının tümü parasız olarak halka açıldı ve aynı zamanda kili-seyle devletin her türlü karışmasından da kurtarıldı. Böylece, sadece öğretimin herkes için erişilebilir kılınmasıyla kalınmamış, ama bilimin kendisi de, sınıf önyargıları ve hükümet gücü tarafından ona vurulmuş olan zincilerlerden kurtarılmıştı.

Adalet görevlileri, daha sonra bozmak üzere, sırayla bağılık yemini etmiş bulundukları, ardarda gelen bütün hükümetlere aşağılık bağımlılıklarını gizlemekten başka bir işe yaramayan o yapmacık bağımsızlıklarını yitirdiler. Tüm diğer kamu görevlileri gibi, onlar da seçilir, sorumlu ve geri alınabilir olacaktı.

(Karl Marx, "Fransa'da İç Savaş", Nisan-Mayıs 1871, Marks-Engels Seçme Yapıtlar Cilt 2, Sol Yayınları, İstanbul 1977, sayfa 260-264; Marx Engels Werke, Cilt 17, Almanca, sayfa 338 ve devamı)

Marx, bu yazısının ilk taslağında Komün'ü şöyle değerlendirir:

"Komün ... devlet iktidarının şu ya da bu meşrutı, anayasa-cı, cumhuriyetçi veya monarşist biçimine karşı bir devrim değildi. Komün doğrudan DEVLETE, toplumun bu doğal olmayan düşük çocuğuna karşı bir devrimdi; bu halkın kendi toplumsal yaşantısını kendi adına kendi eline almasıydı. O, devlet

iktidarını hakim sınıfların bir fraksiyonunun elinden alıp bir başka fraksiyonuna vermek için yapılan bir devrim değil, tersine sınıf egemenliğinin bu iğrenç makinesinin kendisini parçalamak için yapılan bir devrimdi." (Bkz. Marx Engels Werke, Cilt 17, Almanca, sayfa 541)

Engels, bu parçalama işinin içeriğini, **"Fransa'da İç Savaş"**a önsözünde, o güne kadarki tüm sınıf devletlerinin ortak özelliği olan, devlet görevlilerinin **"toplumun hizmetkarları durumundan toplumun efendileri durumuna dönüşmesi"**nin engellenmesi olarak doldurur. Bu bağlamda, Komün'ün elinde Engels'in deyiimiyle **"iki şaşmaz araç"** vardır:

"İlk olarak tüm yönetim, yargı, eğitim işlerindeki görevlere seçmenlerin genel oya dayanan seçim yoluyla istediğini seçmesi ilkesini getirdi, hem de aynı seçmenlerin onları her an görevlerinden geri alabilmeleri temelinde. Ve ikincisi, büyük küçük bütün hizmetlere, yalnızca diğer işçilerin aldıkları ücretler kadar bir ücret ödedi. ... Böylelikle temsil kurumlardaki makam ve ikbal avcılığına kesin bir engel konmuş oldu." (Bkz. Leninizm Defterleri, 3. Defter, İnter Yayınları, 1990 İstanbul, sayfa 74-75)

Yukardaki alıntılarda görüldüğü gibi, Komün tipi devlet örgütlenmesinde öne çıkan temel özellikler şunlardı:

–Devlet örgütlenmesinin temelinde doğrudan demokrasi ilkesi yatıyor, gerek devleti yöneten "siyasi temsilciler", yani Komün üyeleri, gerekse tüm kamu görevlileri doğrudan doğruya genel oy hakkı ilkesi temelinde, seçmenler tarafından seçilerek göreve gönderiliyordu.

–Seçilenler, seçenler karşısında sorumluydular ve seçenler, seçtiklerini her an görevden alma hakkına sahiptiler.

–Komün, yasama ve yürütmeyi birarada yürüten bir organ konumundaydı. Yargıçlar da halk tarafından seçilme durumundaydı.

–Kamu görevlileri, normal işçi ücreti alıyorlardı. Her an görevden alınma imkanı ve işçi ücreti düzeyinde gelir, kamu görevini toplumun diğer işleriyle eşit seviyeye getiren ve kamu görevinin kişisel çıkar için kullanılmasını engelleyen bir rol oynuyordu...

Paris Komünü'nün karşıdevrim tarafından bastırılması ertesinde, oldukça uzun bir süre, burjuva devletinin bu Komün tipi proleter alternatifini pratikte "unutuldu".

Rusya'da 1905 Devrimi sürecinde Komün tipi örgütlenmeler yeniden, kendiliğinden hareket içinde ortaya çıktı. İlk defa Petersburg'ta bir işletme (Ivanovo-Wosnesensk) bazında ortaya çıkan ve işletmedeki bütün işçiler tarafından seçilen temsilcilerden oluşan bir mücadele komitesine "Sovyet" adı verildi.

Türkçe karşılığı şûra ya da konsey olan Sovyet tipi örgütlenme 1905 Devrimi içinde çığ gibi büyüdü. Tabandan örgütlenmenin temel biçimi haline geldi. Mahallelerde, işletmelerde, orduda, köylerde bütün emekçilerin oy hakkı temelinde kurulan ve seçenlere hesap verme durumunda olan Sovyetler, daha sonra kendi aralarından seçtikleri delegelerin toplanarak, kendi içlerinden seçtiklerinden oluşan daha üst Sovyet örgütleri oluşturdular. Örneğin, böylece ortaya önce tek tek şehirler somutunda "İşletme Temsilcileri Üst Sovyeti" vb. çıktı. Daha sonra bunların bütün Rusya çapında birleştirilmesiyle Rusya Sovyetleri oluştu.

1905 Devrimi yenilgisi ertesinde bastırılan Sovyet örgütlenmesi, 1917 Şubat Devrimi sürecinde çok daha güçlü olarak yeniden ortaya çıktı. 1917 Nisan'ında "Bütün Rusya Mahalle Sovyetleri", 1917 Mayıs'ında "Bütün Rusya Köylü Delegeleri Kongresi" ve "Bütün Rusya Fabrika Komiteleri I. Konferansı" toplandı. Haziran 1917'de, bütün bu değişik merkezi Sovyet örgütlerinin kendi aralarından seçtikleri delegeler yanyana gelerek "Bütün Rusya I. Sovyet Kongresi"ni yaptılar.

Bütün Rusya Sovyet Kongresi, emekçilerin çalıştıkları ve yaşadıkları alanlarda doğrudan demokrasi yoluyla seçtikleri ve sürekli olarak kendilerini seçenlerle aynı şartlar içinde yaşayan temsilcilerin kendi aralarından seçerek gönderdikleri delegelerden oluşan bir kurum olarak, halkı gerçek anlamda temsil eden bir kurum durumundaydı. Bu kurum, doğrudan demokrasinin bir kurumuydu. Toplumun aşağıdan yukarıya Sovyetler biçiminde örgütlenmişti. Sovyetler, emekçi halkın gerçek kitle örgütleri olarak gelecekteki proletarya diktatörlüğünün temeli idiler.

Nitekim Paris Komünü sonrasında ilk defa Rusya'da kurulan Proletarya Diktatörlüğü'nün devleti, Sovyetler temelinde yükselen bir devlet olarak kendine "Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği" adını verdi.

Stalin, Sovyet tipi örgütlenme hakkında şu tespitleri yapıyor:

"... Proletarya diktatörlüğünün zaferi, burjuvazinin baskı altına alınması, burjuva devlet makinesinin parçalanması, burjuva demokrasinin yerine proleter demokrasisinin geçirilmesi demektir. Bu açıktır. Ama bu muazzam iş ne tür örgütlerin yardımıyla başarılacaktır? Proletaryanın, burjuva parlamentarizmi zemini üzerinde ortaya çıkan eski örgüt biçimlerinin bu çalışma için yetersiz olduğuna kuşku yoktur. O halde, burjuva devlet makinesinin mezar kazıcısı rolünü oynayacak durumda olan, bu makineyi yalnız parçalamakla bu burjuva demokrasisinin yerine proleter demokrasisini geçirmekle kalmayıp, aynı zamanda proletaryanın devlet iktidarının temeli de olacak durumda olan, proletaryanın yeni örgüt biçimleri ne türdendir?

Proletaryanın bu yeni örgüt biçimi Sovyetlerdir.

Eski örgüt biçimleriyle karşılaştırıldığında, Sovyetlerin gücü nerede yatmaktadır?

Sovyetlerin, proletaryanın en kapsamlı, herşeyi kapsayan kitle örgütleri olmasında; çünkü istisnasız bütün işçileri Sovyetler ve yalnızca Sovyetler kapsamaktadır.

Sovyetlerin, tüm ezilenleri ve sömürülenleri, işçileri ve köylüleri, askerleri ve denizcileri birleştiren ve bundan dolayı kit-

lelerin mücadelesinin siyasi önderliğinin, kitlelerin öncüsü proletarya tarafından en kolay ve en tam şekilde gerçekleştirilebilecek **biricik** kitle örgütü olmasında.

Sovyetlerin, kitlelerin devrimci mücadelesinin, kitlelerin siyasi eylemlerinin, kitlelerin ayaklanmasının **en güçlü organı**, mali sermayenin ve onun siyasi uzantılarının mutlak egemenliğini kırma yeteneğinde olan organlar olmasında.

Sovyetlerin, kitlelerin kendilerinin **dolaysız** örgütleri olmasında, yani kitlelerin **en demokratik** ve bu nedenle de en çok otorite sahibi örgütleri, onlara yeni devletin inşasına ve onun yönetimine katılmayı azami düzeyde kolaylaştıran, kitlelerin devrimci enerjisini, inisiyatifini, yaratıcı yeteneklerini eski düzenin yıkılması mücadelesinde, yeni, proleter düzen uğruna mücadelede azami düzeyde geliştiren örgütler olmasında.

Sovyet iktidarının özü, kapitalistler ve büyük toprak sahipleri tarafından ezilmiş olan sınıfların, tam da bu sınıfların en geniş kitlelerini kucaklayan ve en devrimci örgütlerinin şimdi "tüm devlet iktidarının, tüm devlet aygıtının **sürekli ve biricik temeli**" olmasında, "bizzat en demokratik burjuva cumhuriyetlerinde bile" gerçi yasaya göre eşit haklara sahip olan, ama "filiyatta binbir araç ve dolapla siyasi yaşantıya katılmaktan ve demokratik hak ve özgürlüklerin kullanımından uzak tutulan kitlelerin, şimdi devletin demokratik yönetimine sürekli, koşulsuz ve tayin edici bir şekilde katılmaya çekilmelerinde" yatmaktadır. (Bkz. Lenin Cilt 28, 4. baskı, sayfa 443, Rusça).

Bundan ötürü, Sovyet iktidarı, eski burjuva-demokratik ve parlamenter biçiminden temelde farklı olan **yeni biçimde** bir devlet örgütü, emekçi kitlelerin sömürülmesi ve ezilmesi görevine değil, tam tersine bu kitlelerin her türlü baskı ve sömüründen tamamen kurtarılması görevine, proletarya diktatörlüğünün görevlerine uyarlanmış **yeni tipte** bir devlettir.

Lenin, Sovyet iktidarının ortaya çıkmasıyla "**burjuva-demokratik parlamentarizm çağının kapandığını ve dünya tarihinde yeni bir bölümün: proletarya diktatörlüğü çağının başladığını**" söylerken haklıydı. Sovyet iktidarının karakteristik çizgileri nelerdir?

Sovyet iktidarı, sınıflar varoldukça, düşünölebilecek tüm devlet örgütlenmeleri içinde en belirgin kitle karakteri taşıyan ve en demokratik devlet örgütlenmesidir; çünkü o, işçilerin sömüröcölere karşı mücadele içinde, sömürölen köylölölerle birleşme, işbirliğı etmesinin arenasını oluşturduğundan ve o, faaliyetleri için de bu birleşmeye ve işbirliğıne dayandığından, nüfusun çoğunluğunun azınlık üzerindeki iktidarındır, bu çoğunluğun devletidir, onun diktatörlüğünün ifadesidir.

Sovyet iktidarı, sınıflı toplumdaki tüm devlet örgütlenmelerinin en enternasyonalistidir, çünkü o, her türlü ulusal baskıyı ortadan kaldırdığından ve çeşitli milliyetlerin emekçi kitlelerinin işbirliğıne dayandığından, bu kitlelerin bir tek devlet birliğı içinde birleşmesini kolaylaştırır.

Sovyet iktidarı, kendi yapısından dolayı, bu kitlelerin öncüsünün, Sovyetlerin en birleşik ve en sınıf bilinçli çekirdeğı olarak proletaryanın, ezilen ve sömürölen kitlelere önderlik etmesini kolaylaştırır.

"Ezilen sınıfların tüm devrimlerinin ve tüm hareketlerinin deneyimleri, tüm dünyadaki sosyalist hareketlerin deneyimleri", diyor Lenin, "Bize, emekçi ve sömürölen halkın dağınlık ve geri katmanlarını yalnızca proletaryanın birleştirip, onlara önderlik edecek durumda olduğunu öğretiyor." (Bkz. 4. baskı, cilt 28, s. 444, Rusça.) Sovyet iktidarının yapısı, bu deneyimlerden çıkan derslerin gerçekleştirilmesini kolaylaştırır.

Sovyet iktidarı, yasama ve yürütme gücünü bir tek devlet örgütünde birleştirecek ve coğrafi seçim bölgelerinin yerine üretim birimlerini, işletmeleri ve fabrikaları geçirerek, işçileri ve genelde emekçi kitleleri devletin yönetim aygıtıyla ilişkiye geçirir ve onlara ülkeyi yönetmeyi öğretir.

Sovyet iktidarı, orduyu burjuva kumandasına boyun eğmekten kurtaracak ve onu burjuva düzeninde olduğu gibi halkı ezmenin bir aleti olmaktan çıkarıp, halkı kendi burjuvazisinin ve

yabancı burjuvazinin boyunduruğundan kurtarmanın bir aletine dönüşürecek durumda olan tek iktidardır.

"Yalnızca, devletin Sovyetler şeklinde örgütlenmesi, eski, yani burjuva, bürokratik ve hukuki aygıtı derhal gerçekten parçalayacak ve sonuçta yokedecek durumdadır" (aynı yerde).

Yalnızca, devletin Sovyet biçimi, emekçilerin ve sömürülenlerin kitle örgütlerini sürekli olarak ve kayıtsız şartsız devletin yönetimine katılmaya çekerek, gelecekteki devletsiz, komünist toplumun temel unsurlarından biri olan devletin sönüp gitmesini hazırlayacak durumdadır.

O halde Sovyetler Cumhuriyeti, uzun zaman aranan ve sonunda bulunan, çerçevesi içinde proletaryanın iktisadi kurtuluşunun, sosyalizmin tam zaferinin gerçekleşmek zorunda olduğu siyasi biçimdir.

Paris Komünü, bu biçimin embriyonuydu; Sovyet iktidarı, onun gelişmesi ve doruğuna ulaşmasıdır.

İşte bu yüzden Lenin şöyle der:

"İşçi, Asker ve Köylü Temsilcileri Sovyetleri Cumhuriyeti, yalnızca daha yüksek tipte bir demokratik kuruluşlar biçimi değildir... ayrıca o, sosyalizme en ağrısız şekilde geçişi güvenceleyecek durumda olan biricik biçimdir." (Bkz. 4. baskı, cilt, 26, s. 340)"

(Leninizm Defterleri, 3. Defter, İnter Yayınları, 1990 İstanbul, sayfa 69-72)

Bunlara eklemek istediğimiz tek şey şudur:

İkinci Dünya Savaşı ertesinde, Doğu Avrupa'da ortaya çıkan birçok "Halk Demokrasisi Devleti", Sovyet tipi örgütlenme temelinde oluşmamıştır. Bu bağlamda, Proletarya Diktatörlüğü'nün tek biçiminin Sovyet tipi örgütlenme olmadığı görülmüştür. Yine de doğrudan demokrasinin işletildiği Sovyet tipi örgütlenmenin, Proletarya Diktatörlüğü için tek biçim olmasa da, en iyi biçim olduğu, bugüne kadarki deneyimlerle doğrulanmış bir gerçektir.

